

DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS VIDÉKI FÜGGETLENSÉGI PÁRT KÖZLÖNYE.

Egész évre . . . . . 10 frt — kr.
Félévre . . . . . 5 " 50 "
Negyedévre . . . . . 2 " 50 "
Egy hónapra . . . . . 1 " — "
Egyes szám ára 4 kr.

Felelős szerkesztő: **BARTHA MÓR.**
Kiadók: **HOFFMANN és KRONOVITZ.**

Hirdetési díj:
Hat hasábos petit sorért 5 kr. Nagyobb terjedelmű többeszer
hirdetések alkuszertint jutányos áron vétetnek fel. Bővegydíj min-
den külön bejelölésért 30 kr.

Az aradi agrár-gyűlés.

Az egész ország gazdaközönsége bizonyára a legnagyobb érdeklődéssel kíséri azokat a fontos tanácskozásokat, amelyek november 26-án Aradon tartottak a magyar mezőgazdasági tudomány legkiválóbbjai. Az elméletnek, a tudománynak volt ez a szövetkezése a gyakorlattal; olyan szövetkezés, amely a külföldön már mindenütt dúsgyümölcsöket hozott, de amelynek nálunk csak most kezdenek érdeméhez képest méltányolni. A magyar gazda helyzete valóban olyan súlyos, hogy nem elég a szorgalom, a kitarthatóság, a takarékoskodás a megmenekülésre, hanem a tudományszövetkezésnek kell megvilágítani azokat a mélyen fekvő okokat, amelyek gazdaközönségünk hanyatlását okozták. Ilyen szövetkezést gyűjtöttek meg Aradon a gazdaközönség ügyének előharcosai. Kívánatos volna, hogy annak világossága fényt és életet árásson maga körül, hogy annak világánál fölismerje a gazdaközönség és felismerje az ország a mezőgazdaságunkban dúló aggasztó válságot, annak okait és az annak orvoslására szolgáló eszközöket.

Az agrár-gyűlést, mely iránt ország-szerint nagy érdeklődés mutatkozott, mint ez a résztvevők nagy számából is kitűnik, délelőtt pont 10 órakor nyitotta meg Vásárhelyi László, az aradi gazdasági egyesület igazgatósági alelnöke. Vásárhelyi László megnyitó beszédében kifejtette, hogy az aradi gazdasági egyesület a magyar gazdasági szövetkezetek-

kel karöltve első rendű fontossággal bír a közgazdasági kérdésekben a gazdaközönség tájékoztatására szolgáló előadásokkal nemcsak a közönség óhajának kívánt eleget tenni, de a kérdéseknek felszínén tartásával alkalmat akart szolgáltatni a gazdaközönség állásfoglalásának megkönnyítésére. E törekvés szerencsés volt. Az egyesületnek sikerült gróf Károlyi Sándort, gróf Széchenyi Imrét, gróf Zselénszky Róbertet, közéletünknek e kiváló tagjait is megnyerni.

Az egyesületnek ebbeli törekvése méltánylást talált Darányi Ignác földművelésügyi miniszternél is, aki báró Malcomes Jeromos miniszteri tanácsos által képviseltette magát.

Vásárhelyi László bejelentette, hogy az agrár-gyűlésen az Országos magyar Gazdasági Egyesület, a Magyar Gazdasági Szövetség, Békés-, Csanád-, Torontál- és Csongrádmegye, a Temesmegyei Gazdasági Egyesület, a Pécskai Gazdakör, az Első Aradi Gyártelep és a Neumann testvérek aradi szeszgyárának képviselői is megjelentek.

Vásárhelyi köszönetét fejezte ki Darányi miniszternek és kiküldöttjének és a megjelent testületeknek.

A megnyitó beszéd elhangzása után megválasztották a gyűlés tisztikarát.

Diszelnökké választották Darányi Ignác földm. minisztert, gróf Károlyi Sándort és gróf Desseffy Aurélt, elnökké Vásárhelyi Lászlót, jegyzökké Zselénszky Istvánt és Páehne Hugót; a könyv vezetését Páehne Hugó tikkára bízták.

Az áldozat.

— A «Debreczen» eredeti tárcaja. —

Írta: **Krúszelyi Erzsike.**

Ólébe eresztett kezekkel szomorun bámult ki a lombja vesztett fákra. Friss, fiatal arcát oda nem illő szomorú töprengés homályosította be. Nézett ki, nézett; de lelke nem követte szeméi irányát. Nem látta mint alkonyodik be, mint őlt az ég zöldesbe menő kéksége a határszáron pirosba menő rózsaszínt; nem látja, mint ingatja a szél a kopár, zörgő faágakat, melyeket még nem takart el szánakozólag a tél fehér leple: a hó. Az ő máskor ragyogó, most bánattól homályos fekete szeméi előtt e perczen egészen más kép lebegett.

Akkor még zöldeltek a fák, zöldeltek a rétek és tarkallott a fű közt a késői tavasz virágpompája. Akkor még az ő ragyogó szeméi életteljes mosolylyal tekintettek az őszi tavaszi tájakra. A jövőre is ép olyan ragyogó színekben intgetett feléje: menyasszony volt! Annak a menyasszonya, kit szíve választott, kit szeretett is tizenhét éves szíve egész meleg rajongásával. Az ő arcát látja most is maga előtt, az őszi szélben szomorun ingó száraz faágak helyett. Azok a szelid, okos nézésű barna szemek szemrehányó tekintete égeti a

szívét még mindig; de ha nem tehetett másképpen!

Oh, be nehéz problémákat ad fel néha az élet! Így, vagy úgy: választani kell, s így is, úgy is a boldogtalanság jár a választással, azon különbséggel, hogy ha emigy választunk: a saját, — ha a magy: a mások, a hozzánk legközelebb állók boldogsága forog kockán. Aztán ha valakinek szerető, érző, jó szíve van; nincs annyira eltelev önmagával, hogy a mások szenvedéseit, vágyait meg ne értse, fel ne fogja: annak nincs ereje a maga boldogságát ragadni meg önzőn, hisz úgy sem lenne az sem teljes, sem tartós: megkeserítenek a néma, szemrehányó tekintetek azon szemekből, melyek eddig csak szeretettel, csak bizalommal tekintettek reánk. Oh ezeket nem képesek elnyomni az imádott férj szerető csókjai, forró ölelései! . . .

Igen, ő ezt mind átgondolta, százszor megfontolta, mielőtt azt a kis gyűrűt, melyet boldogsága szilárd alapkövének tekintett, ismét lehuzta újjáról és visszaadta annak, ki egykor azt arra felhuzta és az akkor kapott szerető csóknak melegségét még mindig érzi és fogja is érezni egész életén keresztül! — Valamint azt a végtelenül fájdalmas tekintetet annak a szelid kék szemnek, mely ahhoz a gyűrű visszaadása pillanatában, rajta pihent

Az elnök indítványára az agrár-gyűlés Darányi miniszterhez a következő táviratot intézte:

»Az aradi agrár-gyűlés alkalmából mai napon egybegyűlt gazdaközönség Nagyméltóságodat mint a magyar mezőgazdasági érdekek lelkes istápolóját bizalommal üdvözlis eredményes működéséhez a Mindenható áldását kívánja.«

Ezután Vásárhelyi L. elnök fájdalommal jelentette a gyűlésnek, hogy gróf Károlyi Sándor Abbáziban betegesen fekszik és így le kellett mondania arról, hogy a »Mozgó tőke harca a kötött tőkével« cz. előadását megtarthassa. Gróf Károlyi levélben mentette ki elmaradását, melyben végtelen fájdalommal fejezte ki, hogy jelen nem lehetett az agrár-gyűlésen. A gyűlés elismerését gróf Károlyi S. működése iránt táviratban fejezte ki.

Zselénszky Róbert gróf az aradmegyei gazd. egyesület elnöke tartott előadást »A tőzsdéi fedezetlen határidőzlet elöléséről.«

Zselénszky gróf előlvasása lényegében a következőket tartalmazza:

A fedezetlen határidőzlet az utóbbi évtizedben annyira befolyásolta a gabonaárakat nemcsak nálunk Európában, de világszerint és annyira megingatta a gazdasági helyzetet, hogy a gazdak csak adósságuknak növekedésével voltak képesek birtokukat maguk és családjuk részére fentartani, a mikor megtartották és nem estek teljesen áldozatul az alacsony áraknak.

A magyarországi szövetség képviselője a tőzsdéjatek káros befolyását kívánja megismertetni. A föllovasó szerencsés dolognak tartja azt, hogy Aradnak és vidékének iparosai és kereskedői ily nemzetgazdasági kifejtett érzéssel bírnak, hogy a mainap sikeréhez megjelenésükkel és a gyűlésen való megjelenésükkel hozzájárulnak.

A föllovasó a terményárak alakulását vizsgálva hangsúlyozza, hogy ezek alakulására

és égette a lelke fenekéig: azt sem fogja elfeledni soha, sohasem! . . .

Ő választott! A maga boldogságát dobta el a családjáért, születéért, apró testvéreiért. Az történt vele is, mint annyi más szegény leánnyal: követte szülei kívánságát, visszaadta a gyűrűt a szegény segédjegyzőnek és hozzáment a gazdag kereskedőhöz.

Pompás, modern, két emeletes házban lakhatik most a piac közepén. Férje elhalmozza mindennel, semmiben sincs hiánya, éppen, de éppen csak a szerelemben. Oh, de mikor e nélkül a pompa ragyogását nem érezzük; a gazdaság gondtalan kényelme nem boldogít, nem szerez nekünk örömet! A széles, ragyogó ábrázatu, kövér, kicsiny termetű férj tuskós szakállával és kopasz fejbubájával nem képes a szegény segédjegyző daliás alakját, sűrű, hullámos haját és szelid nézésű barna szeméit elfeledtetni.

Csak akkor vidul fel az arca, ha hetenként egyszer az előtt a városégi folyondáros kis ház előtt, megállítja elegáns, selyem béléssű hintáját és belép a jólét és megelégedéstől sugárzó kis családhoz, apjához, anyjához és testvéreihez, kiket ő juttatott a legnagyobb szegénységből ehhez a csöndes jóléthez. Ilyenkor, ha azokat a szeretetteljes arcokat látja maga felé sugárzni: nem érzi oly nehéznek

nem szabad azontul illetéktelen tényezőknek befolyást gyakorolniok, úgy mint eddig volt, kevés idő kivételével, midőn a gazdák az illetéktelen tényezők befolyása folytán, a melyet azok az árakra gyakoroltak, kénytelenek voltak az előállítás áron alul is eladni terméküket. Mióta az árképződést illetéktelen tényezők befolyásolják, azóta se az iparosok nem tudnak eligazodni, hogy az üzletükhöz szükséges nyers terményüket mikor és mily mennyiségben vegyék, sem a kereskedők nem tudnak megélni, ha a tőzsdén nem játszanak.

Szólo az immoralis üzérkedésnek tudja be ezt a tarthatatlan állapotot és ramutat a gabonatőzsdé visszaélésére, amely káros befolyással van a mezőgazdák, a gépjárárosok és a kereskedők helyzetére.

Ezzel szemben rámutat szólo a német tőzsdé szaktanácskozmányaira, a melyekben a gazdák hathatós támaszt leltek egyes felvilágosult kereskedők nyilatkozataiban. Van-Gül-fen kávénagykereskedő kifejtette fenti tanácskozásokban, hogy a határidőüzlet mérsékelten folytatva, az áringadozást merseklí, de a tömeges határidőüzlet odaviszi a kereskedést, hogy a kistermést olcsón, a nagytermést drágán adja el. Szólo arra is utal, hogy a budapesti anketon néhány agrártársával alig birt megküzdeni a fedezetlen határidőüzlet barátainak rohamával. Előadásának folytatásában arra kíván kiterjeszkedni, hogy a mezőgazdák, iparosok és kereskedők közötti egyenetlenségnek magyát a tőzsdé vetette el. Az igazi agrarius, szólo szerint az, aki barátja az iparnak.

Az órlési forgalomról beszélve, az árak hanyatlásának okát abban is találja, hogy a malmok vám- és tarifakezvémenyek mellett felmillió rozs és szemetes búzát importáltak.

Előadása végen bemutat szólo egy általa összeállított grafikus kimutatást, a mely a budapesti és a berlini gabonárásról szól. E kimutatás szerint Berlinben, ahol fedezetlen határidőüzlet nincs, az árkülömbőség az év eleje és vége között 80 krt tesz, míg Bpsten 3 frt 10 krt.

A többi számadat is megcáfolhatlan bizonyítékul szolgál szólo azon állításainak, hogy a fedezetlen határidőüzlet az áringadozást nemcsak nem merseklí, hanem ellenkezőleg előmozdítja.

Javaslat, melyet 1897-ben a tőzsdé-anketon is benyújtott, — egyértelmű Neumann

testvéreknek a keresk. miniszterhez 1899. jul. 5-én benyújtott memorandum lényegével, a melyet akkor részletesen ismertett.

Zselénszky előadása után felszólt a Neumann testvérek szeszgyárának egyik beltagja is, aki szintén a fedezetlen határidő eltorleséről beszélt.

Gr. S z é c h e n y i Imre a gazdák biztosító szövetkezetéről tartott előadást.

Röviden kívánta kifejtetni tárgyát, mert feltételezi, hogy a biztosító szövetkezet eszméjével ujabbán a gazdák mindinkább foglalkoznak, bár hosszúra nyúló előadást nem tarthatna, mert egy tárgyról mindig mást mondani nem lehet, miután ugyanezen tárgyan előadás tartására több helyre meghívottak s máholnap ugys olyan lesz, mint egy biztosítási vigéc. (Derűltég.)

Az a szempont jut kifejezésre az idejégdíjakban, melyeknek az idén történt emelése annyit jelent, mintha a föld adója 30 %-kal emeltetnék. Ha a tarsulatok a jegdíjakat 30 százalékkal emelték, több mint bizonyos, hogy hasonlólag fojzák a tűzbiztosítási díjakat is emelni. A biztosító tarsaságok kartelljei ellenében szövetkezeti alapon álló biztosító intézet alakításával kell segíteni, mely a kartellben álló részvénytársaságokkal szemben lenyomja a díjakat. Minden civilizált országban találhatók ily szövetkezetek, melyek tőkét gyűjtven, olcsón biztosítottak. Bemutatott ezután táblázatokat, melyeknek számadatai igazolják, hogy Németország, Franciaország, Svajc és a szomszédos Ausztriában a biztosított érték többnyire szövetkezeti alapon álló tarsaságok kezébe van letéve.

A különbség a részvénytársaságok s ezen szövetkezeti kölcsön biztosítás közt az:

Hogy míg a részvénytársaság a biztosított fölött önkényűleg rendelkezik, addig a szövetkezettől a biztosítottak maguk rendelkeznek.

Az első abszolútizmus

A másik önkormányzat.

Az első maga diktálja az adót.

A másik alkotmányosan veti ki.

Az első az önkényűleg kiírt adóból, ha kötelezettségeinek eleget tett, a maradványt a maga zsebébe dugja, elviszi.

A második a felesleget visszadja azoknak, kik befizették.

Tehát az elsőnél a magas díj a biztosítóra nevezé örökre elveszett.

A másodiknál, még ha a díj magas volna is (pedig alacsonyabb lehet, sőt több évi átlagban: kellennie) nincs elvesztve, mert a felesleg megint csak a javára iratik!

Tessék választani!

Pedig magamagának fizetni tán csak mégis olcsóbb, mint másnak fizetni?

A következő határozati javaslatot terjesztette be:

J a v a s l a t.

«Az aradi agrárgyűlés örömmel üdvözli a gazdák biztosító szövetkezetének megalakítása érdekében a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetsége által megindított és sikerre vezetett mozgalmat s szükségesnek és kívánatosnak mondja ki, hogy a gazdaközönség ezen, a biztosító kartell ellen önerejéből emelt védelmet igénybe vegye s illetve a jövő hóban megalakuló szövetkezetet biztosításiával hasznoló lelkesedéssel támogassa s fővirágzását ez uton is saját érdekében biztosítsa.»

A javaslatot egyhangulag elfogadták.

Gróf Karolyi Sándor elmaradt előadását Bernátl Istvánnak «A gazdasági decentralizáció»-ról szóló indokolt előadásával s ebből folyó határozati javaslattal töltötte ki.

«Az aradi agrárgyűlés teljesen méltányolja azokat az okokat, melyek a nemzetet és politikuskokat a mai Budapest megteremtésére vezették, de elérkezettnek látja immár az időt annak kiemelésére, hogy a túlzott centralizáció gazdasági és politikai tekintetben veszedelmekkel jár, s az ország egészséges fejlődését kockára teszi, — helyénvalónak tartja ennél fogva, hogy az aránytalanság, mely a főváros és a vidék fejlődése között ma fennáll, fokozatosan leszállítassék s a vidékre vonassanak el azok a gazdasági, szellemi és erkölcsi tényezők, a melyek nélkül egészséges haladás nem lehetséges. Ez érdeke nemcsak a vidéknek hanem az egész országnak, sőt végső elemzésében magának a fővárosnak is, a melynek lénye és ragyogása e nélkül biztos alapon nem fog nyugodni.»

Felszólt még Nachtnebel Ödön, a kinek indítványára elhatározták, hogy az előadóknak a gyűlés jegyzőkönyvi köszönetet fejezi ki, hogy közreműködtek az agrárgyűlés

sorsát! Az aldozat nagysága, melyet értük hozott, eltörpül, ha a két jóságos öreg arczba tekint, melyeket sűrűn vonak be az élettől való erős harcban a szenvedés és gond barázdái, s melyek most már nem fognak többé olyan sűrűn szaporodni...

De aztán, ha a selyembélesű hintó, a két szép, csillámzó szerszámú lóval, vissza viszi a kétemeles piaci palotába, mely neki most már kizárólagos otthona: ha újra látja a közönséges eszejárású és külsejű férjet; ha hallja borizú hangját, melynek olyan rosszul áll az enyelgés; ha érzi arczan a tüskés szakál szurását és a husos száj hangos czuppanásait: szívébe visszatér az undor s a vágy a menekülésre, a visszatérésre abba a régi szegényes kis világba, a segédjegyző melé...

Oh sokszor, nagyon sokszor van szükségére lelkének arra, hogy oda szálljon abba a városvegi kis házba, hogy erőf, vigaszt merítsen a további uthoz!

Mennek a napok. Lassan nehezen, de mégis mennek. Napokból hetek, hónapok, évek lesznek. A kis család megszaporodik és ő most már kevésbé érzi szívében az ürességet. A segédjegyző képét hátréba szorítja az az édes, fűrtös fejű kis angyal, kit évek mulatával még őt követ.

Hat szép gyermeket, hat mosolygó kis angyalt, küldött a jó Isten szívének vigaszul. Már nem is gondolt csak nagy ritkán a segédjegyző szelid szeméire, a ki bizonynyal szintén családot alapított azóta.

Sokszor elgondolja, amint nézi az apróságok szivvidító játékait, hogy lám: az ő aldozata még sem történt hiába! Nem csak

szüleit, testvéreit tette boldoggá, de meg gyermekeinek is megalapította jövőendő szerencsétét és jólétét. Oh, azok boldogabbak lesznek, mint az anyjok volt és adatai fogják egykor őt ezért!

Ijedten rezzen össze arra a gondolatra, hogy ez a sok édes kis arc, mely gömbölyű és piros a jóléttől: hogy nézne ki a szerény segédjegyzői lakban? Hányszor hiányzana nekik a betevő falat?...

A finom selyem es bársony helyett, melyet varróné készít, durva daróczból sajátkezűleg varrta nekik ruhát és meztelab is kelleze jurniok, ha tilán nem volna pénz a sok kis cipellőre!... Oh, ilyenkor forró halat ad a jó Istennek, hogy el nem hagyta akkor, a választás percében. Örök önvád lenne az osztályresze!

Hanem egyszer aztán nagy változás történt.

Férje, a kövér, közönséges kereskedő megbukott. Játzött a börzén és minden vagyonát elnyelte a krach.

A szép palotából ki kellett költözniök. A fényes termék hosszú sora helyett két kis sötét szoba, — az is bérelt, — lett a férj, feleség és hat gyermek lakása. Selyem és bársony helyett bizony még is csak daróc került a hat gyöngö kis testre. Az ő finom kezei, melyek csak elegáns kézimunkához voltak szokva, hamar eldurvultak a szolgál munkában. A uagy csapás, a szokatlan életmódban való belekezdés pár hétig megmentette őt a töprengésektől.

De mikor némileg megszokottá kezdett lenni az örökös súlyos munka, mely nap-nap mellett gépies pontossággal ugyanaz maradt, rátért az eszmélkedésre és szívét olomnál is nehezebben huzta lefelé azon véghetetlen súly tudat, hogy ime aldozata teljesen hiába való lett! Hogy megint csak ott van, a honnét megindult, de milyen egészen más körülmények között!

Bizonynyal a jó Isten büntetése ez, a miért nem a szívere hallgató! Oh, de tehetted azt? Oda dobhatta-e szüleit akkor a nyomor-nak? Nem! neki most még is megmaradt a tiszta öntudata, hogy jól cselekedett, hogy ugy cselekedett, mint a hogy azt legnemesebb érzése sugallta. Az Isten bizonynyal csak próbára akarja őt tenni s idővel bizton megjutalmazza kitartásáért.

Ránéz apró gyermekeire, kik ez új sorsban is, a durva darócban is, csak olyan vidaman játszógnak, mint ott, a piaci kétemeles palotában! Hisz ők még nem értik a sors kegyetlen fordulását! Ránéz férjére, ki sötét kétségbeeséssel ül a homályos ablak mellett, őszülő fejét kezére hajtva, s szívét valami végtelen szánalommal vegyes bátorság tölti el, mely könnyeket hajt fel szeméibe s mely arra készíti, hogy oda menjen e soha nem szeretett egyszerű emberhez és megsimogassa a gyér hajjal fedett redős homlokot.

— Ne busuj öregem! Jó az Isten, jót ad! Majd megsegi még bennünket! és szeretettel szorítja kebléhez azt a gondterhes fejet.

sikerének érdekében. Bujánovits Sándor az O. M. G. E. alelnöke szótlan ezután és beszédében az aradvármegyei gazdasági egyesület felvirágzását kívánta és ecsetelte a vidéki gazdasági szövetkezetek kötelezettségét a gazdák szemben és azzal fejezte be felszólalását, hogy Aradvármegye gazdasági egyesülete minden tekintetben megfelel a rá ruházott kötelezettségeknek.

Vásárhelyi László köszönte meg az előadók közreműködését és nagy érdeklődését a megjelenteknek és az ülést hosszantartó eljenzések közepette berekesztette.

Délben a «Fehér kereszt» téli éttermében 150 terítékű bankett volt.

A képviselőház ülése.

Tegnap nov. 29-iki ülést Perczel D. elnök nyitotta meg.

A jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése után bemutatta a főrendiház iratát több törvényjavaslat elfogadását tárgyzólag és bejelentett több kérvényt a kvóta emelése ellen.

A napirend előtt Komjáthy Béla arra kérte a kormányt és a Házat, hogy a hazai iparnak nyújtandó állami kedvezményekről szóló törvényjavaslatot előbb adják ki a pénzügyi bizottságnak, mert itt adóknak és illetékeknek nyújtandó kedvezményekről van szó, a házzsabályok értelmében ilyen esetben a törvényjavaslat a pénzügyi bizottsághoz utasítandó. Kifogása van arra nézve is, hogy a zárószámadási bizottság jelentését most tárgyalják, mert itt a közös hadügyminiszternek tavaly adott harmincz milliónyi póthitelről van szó, s erről nem lehet addig intézkedni, a míg az erre vonatkozó törvényjavaslatot le nem tárgyalják, a mely már régóta be van nyújtva.

Hegedüs Sándor keresk. — miniszter kijelenti, hogy a hazai iparnak állami kedvezményekben való részesítéséről szóló törvényjavaslatot azért nem utasították a pénzügyi bizottsághoz, mert itt nem új kedvezményekről van szó, hanem csak a régiékről meghosszabításáról.

Az elnök figyelmezteti a Házat, hogy a napirend előtt történt felszólalás dolgában határozni nem lehet.

Széll Kálmán kormányelnök a zárószámadásra vonatkozólag kijelenti, hogy a javaslatot még eddig nem lehetett tárgyalni, de nincs kifogása az ellen, hogy a jelentés csak akkor kerüljön sorra, hogy ha a Ház a törvényjavaslattal már végzett. Komjáthy tegye meg indítványát, a mikor a jelentés tárgyalásához jut a Ház a napirend során s akkor határozni lehet majd ebben a dologban.

A Ház ezzel rátért a napirend tárgyalására és sorra került a hazai iparnak állami kedvezményben való részesítéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása.

Rosenberg Gyula előadó üsmertette a javaslatot, első sorban utalt arra, hogy mennyire hijjával szüköködik a magyar társadalom ipari intelligenciának. Keves a tanult iparos, mert kevesen mennek az ipari pályára. Ennek az az oka, hogy társadalmunk még nem adta meg az iparosnak a megfelelő pozíciót. A törvényjavaslat hathatós támogatásban részesíti a kisipart és a házi ipart. A javaslatot elfogadásra ajánlja.

Komjáthy Béla nem teszi meg azt az indítványát, a melyet a napirend előtt jelentett, mert esetleg azt hihetik, hogy a javaslat tárgyalását kívánja hátráltatni. Az előadó igaztalanul vádolja a társadalmat, mert ez a társadalom nem képes már akkora akcióra, mint az ipar pártolása, annyira ki van szipolyozva. De az ipar pártolására első sorban külön vámtérületre van szükségünk. Ezzel megteremtethetők az ipart, a mely nélkül minden állam szegény marad. Mindössze cukoriparunk van, de ennek támogatására is fiskális érdeket vitte a kormányt. Iparunk egyéb ágait azzal a

csekély segítséggel, a melyet a kormány nyújt a javaslatban, nem lehet nagygyá nevelni. Legfontosabb, hogy a szövőipar s giteséhez az osztrák ipar. Kamatbiztosítást, prémiumot kellene a szövőiparosoknak adni; különben a javaslatot elfogadják, mert segíti az ipart. (Élénk helyeslés a szélsőbalon.)

Gr. Serényi kormánypárti kép. a javaslat fontosságát fejtegette.

Major Ferencz neppárti, gáncsolta benne, hogy éppen a nagy ipart támogatja.

Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter feleletében érdekes kijelentése volt az, hogy nemcsak a bád Magyarszágban a kegyoldalumező gazdasági államnak maradnia, hanem a szászmooni kell már az ipari téren mutatkozó haladással is. Ezt fokozni, fejleszteni, új iparágakat teremteni, de főleg a hazai közönséget arra szoktatni, szükségletét a hazai termelőkötől szerezze be, masrészt pedig a hazai iparosokat arra szoktatni, hogy a hazai közönség izléséhez alkalmazkodjanak, — ez az ő törekvése, melyet a javaslattal is czéloz.

A miniszter beszédével szemben Visontai Soma úgyon helyesen utalt arra, hogy a miniszter törekvése mindaddig hiú ábránd marad, míg a közös vámtérület mellett Ausztria ipara minden önállósítási törekvést elnyom.

Ezután még egy kis szóharcz folyt Rakovszky István és Kubinyi Árpád között az árvamegyei gyolcsosok miatt, mely aztán személyes ellövő vált, de végül mégis csak kedélyesen ért véget.

Vegre a javaslatot általánosságban és csekély módosításokkal részleteiben is elfogadták.

Elfogadták még a szathmár-erdői vicználisvasut engedélyezéséről szóló javaslatot.

Széll Kálmán benyújtott törvényjavaslata nemely község, pusztá s telep más vál. kerületbe átszátolását tárgyazza; jelentése pedig az új orszá ház építéséről szól.

A következő napirend megállapítása után Komjáthy Béla indítványozza, hogy a zárószámadást vizsgáló bizottság jelentése az 1898. évi zárószámadásról vételessék le a napirendről s ne tárgyalják addig, míg az 1897. és 1898. évi közönségi kiadásokra Magyarország által póttólalag fizetendő összegekről szóló törvényjavaslatot a Ház le nem tárgyalta. Széll miniszterelnök hozzájárult.

Az ülés egynegyed három órakor végződött.

A háboru.

Az angoloknak kürtölt győzelmé dacára rosszul állhat a dolguk. Erre lehet következtetni abból is, hogy míg eddig úgy beszéltek a burokról, mint lázadó alattvalókról, a kiket meg kell fekeztetni s egyáltalában nem ismerték el a délafrikai közársaságokat hadviselő felnek, most változott a nézet, mert az angol kormány a francia külügyminisztert jegyzékben értesítette az Anglia s Transzvál között való hadállapotról. Ez a jegyzék, ha nem is egészen nyiltan, de alattomban azt jelenti, hogy a két bur állam nem tartománya Angolországok, hanem független állam. S erre a lépésre bizonyára nagy oka volt Angolországnak. A jegyzék kibocsátásának ideje arra enged következtetést, hogy a német császár keze dolgozott e változás előidezésében, melynek nagy jelentőségét nem lehetett eltagadni.

A Times ugyan azt fejtegeti, hogy Anglia a hadállapot notifikálásával és a buroknak hadviselő felül való elismerésével semmiféle kötelezettséget sem vállalt magára, de már francia jól értesült körökben azt hiszik, hogy Anglia e jegyzékével az európai hatalmaknak lehetővé akarja tenni, hogy alkalom adtán a béke közvetítése érdekében közbe lépjenek. Az bizonyos, hogy e jegyzék következtében joguk van a hatalmaknak arra, hogy ne csak a vöröskereszt osztaályait, hanem katonai megbízottakat is külejenek a burokokhoz.

Városi közgyűlés.

— Saját tudósítónktól. —

Debreczen, nov. 30.

Mungónak mindegy! . . .

Mungónak nincs hite, nincs meggyőződése, vágya is csak egy: tetszeni, feltűnni a natalom előtt.

Mungó ma is szavazott. Szavazott ész, meggyőződés nélkül. Szavazott, mert így parancsoltak reá és mert az agyának semmi hasznát nem tudja már venni . . .

Ezt hát elintézték! . . .

De úgy áldja meg a magyarok Istene a mai városi közgyűlés szavazóit, mint a hogy szavazatukat hazájuk, nemzetük javára s becsületes meggyőződéssel adták le . . .

Debreczen és a kvóta.

Csóka Samuel alj-gyűző olvesta fel ezután Kertész János és társainak beadványát a mely hatalmas érvekkel tiltakozik Magyarország újabb kizsákmányolása ellen. A beadvány melyet tegnapi számunkban terjedelmesen ismertettünk, kifejti a kvótaemelés jogosulatlanosságát. Indítványozza a beadvány, hogy a közgyűlés, helyezkedjék ez egyedüli helyes állaspontra s ezt hozza a képviselőház tudomására. A határozattal azután keressék meg a társtörvényhatóságokat.

A sürgős indítvány felolvasása után Kertész János pártunk alelnöke emelkedett szólásra. Lelkes szavakban vázolja beadványának jogosultságát, s azt az arczatlan dolgot, melyet veünk az osztrákok elkövetnek. Kéri az indítvány egyhangú elfogadását.

Mayer Emil bizottsági tag tiltakozni óhejt a javaslat elfogadása ellen (jó hazafi lehet a Ferencz József-rend lovagja, a bukott képviselőjelölt ur???) A nagy mameluk Magyarszág fejlettsége következtében (ez is valami) nem banná ha akár az egész terhet mi viselnénk. A gőzmalom igazgató ur beszéde soha olyan ellenszenvet nem keltett, mint most.

Utána dr. Bakonyi Samu beszélt óriási hatással. Felemlítette, hogy csaknem is olyan régen Debreczen városa szívvel-lellekkel tiltakozott a rablás ellen. És most, nem törődve az inkonzekvenciával, nem törődik, kész bele-menni olyan indítvány elfogadásába, a mely csak szegénye lehet a városnak. Nagyobb igazságtalanságot nem követtek el soha a magyaron, mint most mikor minden erővel kiakarják rabolni. Tiltakozik ez ellen s felhívja a gyűlést hogy tekintélyének egész súlyát vesse latba.

Szégény volna, hogy a törvényhatóságok is bele nyugodjanak a kvóta felemelésébe, a mi egyértelmű a magyar érdekek megagadásával.

Mayer Emil érzi, hogy azzal a szónok tehetséggel, melylyel Bakonyi rendelkezik nem bír. (Tudjuk, minek mondja.) Rektifikálni akarja Bakonyi egy kijelentését, de olyan kontrastokba téved, hogy a gyűlés igazítja ki. Azt mondja ugyanis, hogy a magyar kvóta bizottság 58%-ot hajlandó engedményezni. (Élénk derűtség). Befejezte hamarosan.

Kertész János. Mayer Emil jó hazafinak érezheti magát a 67-es alapon, a mely azonban csak akkor jó, ha a hazának némi hasznát hajt. Egész életében igyekezett, hogy polgári kötelességeit, mint igaz hazafi, teljesítse. Ez áll szemé előtt most is, a mikor indítványát kéri elfogadtatni, a mely Magyarország érdekeit czelozza legközelebből. Kéri, hogy az indítványát fogadják el.

Ezután az elnök, ki most már ujra elemében volt, vissza gondolva a régi jó időkre, a mikor a megboldogult Bánffy kormányának szavazott bizalmat a közgyűlés, — felette a kérdést. Elfogadja-e a közgyűlés a Mayer Emil napirendről való levételt czélzó indítványát, vagy nem?

Névszerintí szavazás következett, a mely

elég mozgalmasan folyt le. Gunyos megjegyzésekkel kísérték azoknak „igen” szavazatát, a kik még nem is olyan régen teljes erővel tiltakoztak az emelés ellen s szidták az osztrákokat.

Mikor Tordai Gábor szavazott, természetesen igennel, egy hang közbekiáltott: — Ez is napidijas!!!

Végeredményül Debreczen városának örök szegényére 76 szóval 47 ellen Mayer Emil indítványát fogadta el.

Térjünk napirendre!

Ezzel a főispáni kijelentéssel rátértek a tárgysorozatra.

Szolnok-Doboka vármegye átiratát a képviselőválasztások ügyében tudomásul vették.

Hontvármegyének a palinka ivás kolátózását célzó átirata idézett elő ezután nagyobb vihart.

Dr. Burger Péter igen ügyes, aktualis indítványt adott be, mely a gshefttel foglalkozó várost figurázta ki.

Nagy volt Dégenfeld elnök ur ijjedelme. Odasugott a polgármesternek, hogy mozgósítsa az irodák szavazó gépeit. Szerencsére nem került reájok sor, mert Burger indítványát visszavonta.

A legtöbb adófizető bizottsági tagok 1900 évre szóló névsorát olvasták fel. Új tag a többek közt Hauer Bertalan, a népszerű vendéglős. Megerősítés végett felterjesztik a belügyminiszterhez.

A református leánynevelő intézet alapítványainak kamatait Kiss Albert felszólalása értelmében fogják kiutalni.

Lapunk zártakor az ülés még folyik.

Debreczen város szegénye.

— Leszavazták Kertész János indítványát. —

Debreczen, nov. 30.

Debreczen városának ma tartott köz-törvényhatósági bizottsági ülésén megtörtént az, hogy az erőszak és hivatali hatalom fegyverét végletekig felhasználó főispán gróf Dégenfeld József leszavaztatta Kertész János indítványát, a mely a kvóta emelés ellen tiltakozásra szólította fel Debreczen városát.

A szegény pirja egy-egy arcunkat e határozat után!

Azt a következtetést vonjuk le ebből, hogy Debreczen városa már kész megtagadni mindent a mi hazafias a mi nemzei, csak hogy a főispán közvetítésével hizelgjen a kormánynak, s elő segítse a korrupciót.

A mai nap szegényfoltját nem törüli le semmi sem!

Ez az a város a hol 1849-ben kimondták a függelenséget? Ez az a város a hol a nehéz időkben életüket vérüket ontották a polgárok a hazaért? Ez az a város mely tiszta nemzeti politikája folytan beírta magát mint a szabadság függetlenség előharcosa, mint a nemzeti ügy lelkes védelmezője a magyar történelemben?

Nem ez nem az a város többé!

Szolga szelem uralja egészen, politikája hazug, rossz, amely csak romlást hoz a városra.

Csak sajnálni tudjuk az elvakult többséget, mely ma megtagadta magyar voltát, s feláldozta nemzeti érzületet.

Kertész János sürgős indítványa különben a következők hangzott:

Tekintetes törvényhatósági bizottsági közgyűlés!

Hazafiai megdöbbenéssel értesült róla a nemzet, hogy az osztrák állammal közös ügyek költségéhez való hozzájárulás arányát ez ez iránt benyújtott törvényjavaslat évenként millióra menő öszeggel újabb 10 esztendőre kívánja felelni.

Hazánk az évről évre szaporodó közös kiadások terhét eddig is roskadozva tudta elviselni, saját belső fejlődésének következményeit azok miatt eddig is kénytelen volt hátréba szorítani.

A folytonosan súlyosbodó gazd. viszonyok az eddigi terhek viselését megengedhetenné teszik, másfelől pedig Magyarország ed-

dig is erejét meghaladó áldozatokat hozott, a nélkül, hogy azokért a közös ügyek kezelésében államiségének megfelelő ellenszolgáltatás. kapott volna.

Ama többször ismételt, szakszerűen indokolt ünnepélyes kijelentésekkel, hogy a közös ügyek költségeinek reánk rótt eddigi aránya emeltetni nem fog. a most benyújtott tjavaslat teljesen indokolatlanul és homlokegyenest ellenkzik.

Ilyen előzmények után nem találhatunk megnyugtató és törvényadta joguknál fogva nem is kerehetjük azt másutt, mint a nemzet életérdekeinek oltalmára hivatott törvényhozás lelkiismeretében.

Ugyanazért tisztelettel indítványozzuk:

Mondja ki a közgyűlés, hogy a közös ügyek költségeihez való hozzájárulás arányának tervezett fölemelését Magyarország érdekeivel összeegyeztethetnek, indokolatlannak találja, minélfogva a törvényhozás képviselőházához intéendő feliratban az ez iránt benyújtott törvényjavaslat mellőzését kéri és feliratának partolása végett a testvér törvényhatóságok t is megkeresi.

A basa, a főispán indítvány felolvasása s a vita befejezése után felvette a kérdést. Az pedig így szólott: Kik fogadják el Mayer Emil napirendre terést javaslo indítványát? És a gyűlés elfogadta!

Ide igatjuk azoknak neveit, a kik nemmel szavazták. De ide igatjuk annak a 76 gyászhuszárnak a neveit is, a ki a szavazásnál megtagadta a nemzeti érdekeket, s szegényt hozott Debreczenre.

Nemmel szavaztak

Alföldi Gábor, Bácsi András, dr. Bakonyi Samu, Bányai István, Bibari István, Böszörményi Mihály, dr. Burger Peter, Dicsőfi József, dr. Fejér Ferencz, dr. Freund Jenő, Harangi Sándor, Harsányi János, Herczegh János, id. Keki Sándor, Kertész Mihály, Kertész János, Keszei József, Kiss Albert, Kiss Balint, Kiss Mihály, dr. Kocsár Gábor, Kovács József, Kulcsár Gábor, Kurucz Miklós, Márton Imre, ifju Mike Ferencz, L. Nagy Balint, Némethi Sándor, Otrokocsi Véghe János, Öri Mihály, Pálfi Ferencz, Pethő István, Polgári István, Polgári Sándor, Pongó Lajos, Seres András, Sz. Szabó László, dr. Sz. Szabó József, Szabó József, Szilágyi Belint, Török Balint, Zöld Mihály, Zöld János, Jambor Istvan, Juhász Ignác, Varjas Sandor, Varjas János.

Igennel szavaztak:

Abrahám László, Aczél Géza, Bechert Manó, Beszler Károly, Boczkó Samuel, Csath Zsigmond, Csiky Lajos, ifju Csóka Samuel, Eritz Ernő, Györfly Aladar, Györfly Kálmán, Hanke Lajos, Harangi László, Hajdu Gyula, Hajdu Ignác, Hidvéger Mihály, Hofelder Jakab, Horvath Istvan, Horvath János, Huttlesz Kázmér, Kardos László, Kaszanyitzky Endre, dr. Kemény Mór, Kernhoffer József, dr. Király Ferencz, Király Gyula, Komlóssy Dezső, Koncz Ákos, Koncz Elek, Kondor Kálmán, Kovács Sándor, Körner Adolf, Lengyel Imre, Mahe Miklós, Mayer Emil, Dr. Medgyaszay Miklós, Medgyesy Lajos, Nagy Ferencz, Pálfi Gábor, dr. Popper Alajos, Reichmann Armin, Roncsik Lajos, dr. Sarvay Gyula, Sesztina Lajos, dr. Simonffy Béla, Simonffy Imre, Stark Márton, Steinberger Gyula, Szabó Kálmán, Szabó Samuel, Szalay István, Szántó Győző, dr. Szántó Samuel, Széll Farkas, Szentesi János, dr. Szentpály Benő, Szilágyi Imre, Torday Gábor, Trázy László, dr. Tüdös János, Zador Lajos, Jobbágy János, Jóna Dániel, Jóna János, Varga Károly, Varga Károly, Vecsey Imre, dr. Wolafka Nándor. Utólag szavaztak Géressy Kálmán, Nemes Kálmán, Harmath Gergey, Nagy Jakab. Összesen 74.

Azt hisszük, hogy nem kell kommentárt füzni eljárásukhoz. A felelete: megadja erre a polgárság, melynek bizalmából ülnek a törvényhatósági bizottság székeiben.

Színház.

A második előadás.

Debreczen, nov. 30.

Tegnap volt a második ifjusági előadás színházunkban. Tóth Kálmán «A király házasodik» cz. vigjátékát adták. Az előadásról kritikát írni nem lehet szándékom; mert hiszen nem is volt az arra szanva, meg aztán «nem is illik a jótéteményt» kritizálni. Tegadhatatlan ugyanis, hogy az előadások valóságos jótétemény számba mennek a közoktatás, a nemzeti nevelés érdekében. De mert ajándék-előadás a nevelésre akar hatni, nemcsak megengedhető, de kötelesség is azzal a nyilvánosság előtt is foglalkozni; nem magával az előadással, hanem az ifjusági előadások kérdésével magával, úgy, a mint az, nem tudjuk ki, nálunk életbeleptette.

Igen, ez az első kérdés: kinek köszönheti a debreczei iskolaügy az ifjusági előadásokat? A lapok azt emlegetik, hogy egyedül lelkes szinigazgatóknak, Komjáthy János urnak. Ezzel szemben azt is beszélük, hogy a városi szinügyi bizottságnak is van benne része, sőt egyenesen ennek rendelkezéséből történnék a nevezetes ujtás. Akárciknek a kezdeményezése azonban, egy hibája mindenesetre van: «a rólunk, nélkülünk»-fele elvnek az alkalmazása. Értésülésem szerint ugyanis Debreczen egyetlenegy tanintézete sem volt előlegesen beavatva a nemes kezdeményezésbe, mintha az ez intézeteket egyáltalában nem érdekelné, vagy mintha az magától értetődő dolog volna, hogy az intézetek kapva-kapnak majd az előadásokon s köszönjék meg, amit kapnak. Hat hiszen az igaz, ránk, intézetekre nézve nyereség, ifjainkra megbecsülhetetlen tanúlással járnak az ifjusági előadások. De azért úgy látszik, még is elengedhetetlen kötelessége lett volna a kezdeményezőnek érintkezni e tárgyban a helyi intézetekkel vagy azoknak megbízottaival bizonyos elvi megállapodások hozatala végett. Nem szeretném, ha valaki félreértene s holmi «crimen laesae majestatis» félet olvasna ki sorámból, felszólalásomat pusztán az ifjusági előadásoknak intenzívebbé étele téteti velem, ami nemcsak az intézetek, hanem magának a kezdeményezőnek is kell, hogy elsőrendű célja legyen.

Se ezél mar okvetetlenül megkövetelné, hogy a szinigazgató az intézetekkel az ifjusági előadások tárgyban előlegesen érintkezzenek.

Meggyőződéseim szerint már magát a műsort az intézetekkel együttesen kellene a direktornak megállapítania, így kívánja ezt a paedagogia, de így kívánna a legelembb udvariasság is. Minthogy azonban az udvariasság itt kevésbé lényeges, maradjunk csak a paedagogianál. Még felnött ember is csak akkor képes a szin előadást élvezni, ha annak tárgyával, magával a darabbal tökéletesen tisztában van. Sokkal inkább áll ez a gyermekekre.

Ugy hogy a darab előleges ismerete nélkül az előadás értéke nagyon kétséges, vagy legalább is sokkal kevesebbet ér, mintha előre megismerhetnék a darabot. De meg nem ismerhetik, mert az intézetek a műsort nem tudják s így a darabok előleges ismertetéséről nem is intézkedhetnek. Mert hiszen az előadás napján tudatja szinigazgató az egyes intézetekkel nem annyira azt, hogy mit fog előadatni mint inkább azt, hány jegyet szán az illető intézetnek. Természetesen. ekkor már a darab megismertetéséről gondoskodni lehetetlen.

Ez az egyik. A másik az, hogy a szinigazgató esetleg olyan darabot tűz ki előadásra, amely lehet ugyan irodalmi remekmű, de mégsem okvetetlen alkalmas az ifjuság okulására. Mert hiszen azt talán bizonyítani intelligens ember előtt nem szükséges, hogy nem minden szindarab megnevezése bocsátható a sok tekintetben még érellen iskolai növendék. A művészeti tárgyak eynémelyike olyan mint az eles kés, gyermeknek nem való.

Lehet, hogy a szinigazgatónak, vagy a szinügyi bizottságnak erősen kifejlett paedagogiai érzeke van s ilyesmi elő nem fog fordulni; de, hogy mivel tápláljuk ifjuságunk fejlődésben levő jellemét, ennek a megítélése első-

szorban megis az intézetek vezetőit illeti. Sem lehetetlen, hogy olyan darab tűzött ki, melyre egyik-másik intézet a maga növendekait bocsátani nem fogja s ez veszélyes volna az illető intézetre, veszteség a lelkes szinigazgatóra is, ki fáradságot nem kímélve áldozni kíván művészeivel közvetlenül is a hazai művelődés oltarán.

Azán meg azt is tapasztalhattuk, hogy az ifjúsági előadások mostani rendezősége ötlet szerint jár el, vagy legalább is tüllo a czélon közönsége összeállításában is, mikor oda egyáltalában nem való elemeket oda csódit.

Mert ugyan micoda nevelő hatása van IV. Richard előadásának az árvaházi szegény gyermekekre, akár korukat, akár jövőndi hivatásukat tekintve? Vagy az elemi iskolai s még a középiskola alsóbb osztályainak növendékeire is? S mégis azt láttuk, hogy ezek is ott voltak, s pedig nagy számmal voltak ott. Aztán meg nem tekintenek az egyes intézetek számára sem, s míg az egyik intézet csaknem növendékei teljes számával van képviselve — oda- és oda nem valókkal, — addig a másiknak csak igen kis töredéke juthat el. Nincs jogunk ugyan a jótéteményt osztogatóval szemben igényeket támasztani, de erre nézve mégis ki kell jelentenünk, hogy sem paedagogiai szempontból nem helyes, sem nem igazságos eljárás.

Paedagogiai szempontból nem helyes, mert az oda nem való apró gyermekekre nézve legalább is minden haszon nélkül való az előadás, ha nem káros; nem igazságos pedig azért, mert az oda nem való elemek miatt olyanok szorulnak ki, a kikre nézve tiszta nyereség lett volna az előadás végigvezése.

Ezek s az ezekhez hasonló körülmények okvetlenül szükségesek teonék, hogy az ifjúsági előadások szigoruan meghatározott terv szerint történjenek s a darabok megállapításánál az egyes intézetek is megkérdeztesenek, vagy legalább is az előadando darabról idejekorán előre értesíttessenek.

A mai előadás még annak a megjegyzésére is indit, hogy egy kritikai megjegyzést tegyek. Az ifjúsági előadásnak csak úgy lehet nevelő igazi hatása, ha nem latszik meg rajta, hogy ingyenes, kegyelemből kapja az ifjúság. A harmadik felvonás kínos incidense esti előadásban takaros bohrányt okozott volna. Ilyesminek előfordulása ellen a művészet nevében a leghatározottabban tiltakoznunk kell. Magának a darabnak megválasztásához azonban gratulálnunk kell a megválasztónak. Tóth Kálmán hazafias darabja valóban igen alkalmas ifjúsági előadásnak; óhajtható, hogy a többiek megválasztása is ilyen szerencsés legyen.

Egy tanár,

Párisi élet. Offenbach gyönyörű muzsikája elég szép házat vonzott tegnap a színházba. Az előadás kitünő volt. A szereplők elemükben. Az est hőse Rubos Árpád volt, kinél invencziózusabb s jobb izlésű színész alig van a magyar színpadon. Izléses játékkal, ötleteivel, gyönyörű hangjával valósággal elragadta a közönséget. Sok dicsérettel lehetne még szólni Perényi Margitról, Sárosi Pauláról, F. Kállay Lujzáról és Sziklayról.

H I R E K.

* **Andráskok, Andorok, Endrék.** A sok nevű Bandiké volt a mai nap egészen. Az Andráskokat kezesték fel tisztelőik és barátaik nagy számmal. Különösen sikerült Andras-estély fölyt le Tóth Andrásnak, a mi egyre nagyobb sikereket arató zsenialis szobrászművészünknek vendégszerető hazánál. Szép bohém társaság gyült össze a színpadnak és barátságának meghatározó ünnepén, melyet igazi magyar vendégszeretett tett feledhetetlenné. Ott voltak: Bartha Mór, a »Debreczen» fel. szerkesztője, Dr. Benedek János, Dr. Károly Péter ügyvéd, Zoltai Lajos, Pálfi real isk. tanár, Kovács János ak. festő, Sipos Béla, Ady Endre, Kemény Emil hírlapírók, id.

Csáthy Károly, Simon János tanító, Kovács Kálmán, ifj. Csáthy Károly, Harmathy Béla stb. A rendkívül sikerült estélynek fénypontja volt az a felköszöntő, melyet dr. Benedek János, a kiváló poéta, mondott Tóth Andrásra, mint igazi magyar művészre. Azután megindult a toasztok vad árja a legaranyosabb hangulat mellett. Az estély azután elvesztette fő jellegét, mert még reggel is tartott és hangzott az egész éjszaka jellegéje, a mit itt is szívből ismétlünk: adjon az ég Tóth Andrásnak boldogságot, sikert és dicsőséget. Ugyancsak ma ünnepelték névnapjukat: Orszó Endre, Nemeth András, Márk Endre és még többen. Háziünnep volt a mi redakciónknak is: Ady Endre, a mi kedves poétánk tartotta névnapját.

* **A Svetits intézet nem spórol.** Azon tegnapi hírünnkel szemben, hogy a Svetits-intézet tautermeiben nem fűteonék, ma illetékes helyről cafolatot kaptunk. — E szerint a Svetits intézet egyáltalában nem óhajt a fűtésen spótolni. Cserépkályhát állandóan fűtik s a szobák hőmérséklete egészségi szempontból a legkifogástalanabb. Mi a magunk részéről készséggel adunk helyet a felvilágosításnak, a mennyiben a tegnapi számban foglalt »Kérelem» közlése is csak a közügy érdekében történt.

* **Dohány beváltás.** A dohánytermelés-sel foglalkozó gazdaközönség értesíttetik, hogy Debreczen sz. kir. város területén az 1899-ik évben az egyedáruság részére engedély mellett termett dohányok beváltása az 1899. évi decz. hó 18-tól 1900. év február hó 22-ig fog eszközöltetni.

* **Az angol társalgó club,** szombaton, decz. 2-án ismét nem tartja meg felolvasással egybekötött teaestélyét, mivel egy másik kör, melybe az angol-club majd minden tagja jár, illusztris elnöke tiszteletére ugyanazon napon, estélyt rendez. Ennélfogva a tea-estély decz. 9-én tartatik meg. Az angol club helyiségei kedden és csütörtökön este 5—7 óráig, állanak a tagok rendelkezésére s a tagoknak jobában all vendégeket bevezetni. Az olvasó szobában felhalmozott folyóiratokon kívül mintegy 200 kötet jobbnál-jobb angol regényből válogathatnak a cluhtagok, sőt a könyvket haza is vihetik olvasás végett. A karácsonyi ünnepek valamelyik napján angol istentisztelet tartása van kilátásba helyezve.

* **Debreceni festők képei.** A december 18-án kezdődő bpesti téli műtarlaton helybeli festőink úgy jelennek meg, hogy rájuk méltán büszke lehet Debreczen. Szébbnél-szebb képeik messze fogják hirdetni nevüket s emelik a város is, amelyben működnek. Bakos Tibor tanítókézedei rajztanár 5, Pálfi József főreálisk. rajztanár 8 képet küldenek a tárlatra, Bosznay István főgymn. rajztanár pedig 11 gyönyörű festményvel öregbíti érdemeit, melyeket már nemcsak egy kis kör, hanem az egész ország ismer.

* **Meghívó** A debreczeni iparos ifjúság önképző egyesületének szavalati és felolvasást rendező bizottsága által 1899. év december hó 3-ik napján vasárnap d. u. 4 órakor az Ipartestület tanácskozó fermében felolvasással egybekötött szavalati ünnepre. Műsor: 1. Szavalat, előadja: Dobos István 2. részlet. énekli: Rózsási László. 3. Felolvasás: Dr. Botz Elektől. 4. Szavalat, előadó: Fantoni Béla. 5. Monolog, előadó: Szilágyi József. Megjelenés lehetőleg pontosan kéretik. Belépő-díj nincs. Az elnökség.

* **Eltévedt gukker.** Nem tudjuk akarattal-e vagy tévedésből, csak hogy megtörtént, hogy az az uri ember, a ki vasárnap a színházban a baloldali 12-ik sorban ült — még egyszer mondjuk, hogy nem tudjuk, akarattal-e vagy tévedésből — magával vitte a jegyszédőtől kikölcsönzött gukkert. Igazán sajnálatos dolog volna, ha akadna a színházlátogató közönség között olyan is, a ki — horribile dictu! — a szegény jegyszédőné gukkerjét a karattal elvige. Kérjük az illetőt hozza vissza, mert kilétét ugyanis e j t i k! Igazolja be, hogy csak tévedés volt a gukker elvitele.

* **Az izr. hitközségi tagok figyelmébe.** A Deák Ferencz u. izr. templomban az Istentisztelet a következő időben fog tartatni: Köznapokon reggel 1/2, d. u. 4 órakor. Szombatonapokon délelőtt 9. d. u. 1/2, 4 órakor.

* **Pilseni sör.** Holnaptól kezdve pilseni sört ihatunk az »az Angol királynő szálloda éttermében és sörcsarnokában. Erre a körülményre, valamint a lapunkban erre vonatkozó hirdetésre felhívjuk olvasóink figyelmét.

* **Hangverseny tartatik** ma este a Córó-kávéházban Rácz Károly zenekara által.

* **Nagyot hallás.** Egy gazdag hölgy, a ki a nagyot hallás és fülzugástól O. Nicholson művészi füldobja által meggyógyult, annak — illetve intézetének — 20.000 márkát ajándékozott, hogy ezen pénzből olyan süketek és nagyot hallók, a kiknek nem engedik anyagi viszonyaik, hogy a füllobot beszerezhessék, ingyen láttassanak el. Levelek czimzendők: »Institut E. W. Nicholson »Longcatt» Gunnersburg, London, W. England.»

* **Ingyen egy sorsjegy,** mely 6 huzásra szól kétszáz ezer korona fő- és számos mellék nyeremenynyel mindazok k, kik legalább 5 frt arut vásárolnak Schwartz Dániel üzletében a Bika épületében, hol a legalkalmasabb karácsonyi és ujévi ajándékok férfiak részére kaphatók u. m. csakis valódi tajték pipák, tajték és borostyan szipkák, valódi ezüst fogantyus ébenfa botok, dohányzó asztalok, pipaallványok, szivar, pénz- és dohány tárczák, sakkok és dominók nagy választékban és igen jutányos árákon.

Az osztatlan iskola tanítás-terve.

Székfoglaló beszéd,

a Magyar Paedagogiai Társaság ülésén elmondta 1899. október 21-én Földes Géza.

Melyen tisztelt Társaság!

Az első szó, mely ajkamról e helyen elröppen, legyen a köszönet és hála szava. — Köszönöm, hogy engem a társaság tagjai közé megválasztottak. Köszönöm azért, mert ezzel alkalmat adtak, hogy önöktől tanuljak, hogy lelkesedésükben is lelkesedést merítsek. Köszönöm azért is, mert e megtiszteltetés után eszméimet, gondolataimat, ide hozhatom s innen megtisztulva, az önök tudásával megacézolva vihetem ki a mindennapi élet piaczára.

Ezek után engedjék meg, hogy én is hódoljak ama régi szokásnak, mely az ilyen tudományos társaságok új tagját székfoglaló beszéd elmondására kötelezi. Tulajdonképpen ez alkalommal programot kellene mondanom, ezt azonban én feleslegesnek tartom. Életem munkálkodó-om annyira a nyilvánosságra, hogy a programom elmondásával csak untatnám önöket. E helyett engedjék meg, hogy a napi aktuális kérdések közül egyet ragadjak ki és arról itt a legilletékesebb fórum előtt mondassam el véleményemet.

Most, mikor az orsz. közoktatásügyi tanács a különböző iskolák számára tázas sietséggel szerkeszti az új tanítás-terveket, azt hiszem a legfontosabb ezek között az elemi iskoláé, s az elemi iskolák között is az osztatlan elemi iskoláé. Fontosnak jelzem pedig ezt azért, mert a miniszter a nagyobb tanító egyesületekhez vélemény nyilvánítás végett elküldötte az »osztott (hat tanító) elemi iskola tantervét». S minthogy a különböző tanító egyesületek véleménye egyáltalában nem nyilatkozott arról, hogy az osztott és osztatlan iskola számára a külön tanítástervet szükségesnek tartják-e, felvetem én ezt a kérdést itt. Egyáltalán nem törődöm azzal, hogy az én véleményem diadala'ra jut-e, de azt igenis óhajtom, hogy e díszes társaság nyilatkozhassék.

Mindenekelőtt engedjék meg, hogy mutassam be, milyen a törvény szavai szerint vagy a papiroson az osztatlan iskola.

Az 1868. 38. t.-cz. 27. §-a ugyanis azt rendel, hogy egy tanteremre 60 tanulónál többet számítani nem lehet. Ez a szám azonban nem a tényleg iskolába járó gyermekek száma, hanem a szabály szavai szerint a

járni kellő tanulók száma. Így tehát a 60 tanuló közé oda kell számítani az esetleg esetleg fejletlen gyermekeket is, de oda kell számítani azokat is, akiket az iskolai év kezdetén felsőbb iskolába visznek szülei. A törvény szerint tehát a 60-as számnak is a lehető leg-
rövidebb esetben sikerül összeválni.

Tegyük fel azonban, hogy az osztatlan iskola népessége 60 tanuló. Ez esetben az egyes évfolyamoknak megfelelő osztályokba 10-10 tanuló tartoznék, de mivel az első osztály növendékei testi és lelki fejlődésben nagyon is különböznek, az arány már az első évben megzavarodik úgy hogy az első osztály népessége 15 emelkedik és az 5-6. osztály népessége együtt adja ki a 10-et.

Ugyancsak a 68. évi 38. t.-cz. 32 § a rendeli, hogy az iskola fenntartó az összes tanuló számára — tehát szegénynek és gazdagnak — az iskolai év megkezdése előtt beszerzi az iskolai könyveket, a tanításhoz és tanuláshoz szükséges eszközöket, s ezeket a tanító kiosztja és az árát a tandíjjal együtt a gondnok szerzi be.

Tehát a tanuló és tanító minden fennakadás nélkül kezdi meg munkáját.

Rendeli továbbá a törvény 4. §-a, hogy az iskola muaszó gyermek szülőjét fokozatos büntetéssel kell köteletségének teljesítésére szorítani. S mindezeket kívül köteles az iskolaszék, gondnokság, tanfelügyelő folyton ellenőrizni a tanító munkáját s ha akarmi bajt, hanyagságot, vagy hiányt látnak, tüstént segíteni rajta.

Azt hiszem ezekkel a törvény elég szépen biztosította az osztatlan iskola munkakodásának alapfeltételeit. S hogy ez az iskola valóban áldatosan is működik, e feltételek mellett kizárólagosan a tanító lelkes munkájától függ. És ezzel én is elértem a felvetett kérdésemnek a csúcshoz: megfelelhet-e a tanító az eléje szabott feladatoknak.

Nyugodtan felelem rá, hogy meg. És e feleletem után engedjek meg, hogy az elméleti okoskodás teréről lebesselek át a gyakorlati életbe. Mint egykori elemi iskolai tanító magam is tanítottam osztatlan iskolában. Beszélhetek tehát tapasztalataim alapján is. De reszint hivatalos, reszint magán uton elég alkalmam volt osztatlan iskolában tanító kollégáim munkáját is megfigyelni. Ezeknek az alapján állíthatom, hogy a rendes egy tanító isko a mindig el tudja végezni azt a munkát, a mit elvégzett a hat tanító iskola.

De ne fogadjuk meg a tapasztalatot se el feltétlen bizonyítéknak. Próbáljuk meg a matematika segítségével a bizonyítást: ha hat tanító egy év alatt 6×60 , vagyis 360 gyermeket oktat, kevesebb-e ez, mintha egy tanító egy év alatt 60 gyermeket tanít? Azt hiszem hogy nem.

Azt elismerem, hogy egy teremben 60 gyermeket hat osztályba sorolva tanítani nehezebb, mint az egy osztályból álló 60 gyermeket. De viszont e nehézséggel szemben bizonyos előnyök is vannak. Az osztott iskola tanulója a magasabb osztály tanulni valóiból előzetesen semmit sem halott, tehát a tanító a tanításhoz sokkal nagyobb alaposítással foghat itt, mint az osztatlan iskolában: ha a tanító akármelyik osztálylyal közvetlenül foglalkozik, a magyarázatára akarva nem akarva valamennyi tanuló figyelmezt. Hogy ugynevezett «csendes foglalkozást» rendelt a másoknak, ezzel a figyelmet elvonni egészen nem tudja az ő magyarázatától, hisz a csendes foglalkozást úgy előkészítette, hogy ez valami tulságos, megfeszített figyelmet nem kíván. Ez az oka aztán annak, hogy a mikor a következő évben az új osztálynak ismét ugyan azt tanítja, tanítványai már ismerik a tárgyat s a tanító munkája bizonyos fokig az ismétlésre és összefoglalásra süllyed. Hát még mennyit segíthet magán a tanító az ügyes csoportosításokkal, összevonásokkal is. És végül fel kell említenem, hogy az osztatlan iskola tanítója előtt a tanultak számonkérése, vagyis a feleltetés egyáltalán nem okoz gondot, míg az osztott iskola tanítójától ez rabolja el az idő nagy részét.

Azt hiszem, már eddig is sikerült bebizonyítanom, hogy az osztatlan iskola számára nem szükséges a külön tanítás-terv.

A közoktatási tanácsban azonban komolyan dolgoznak a külön tanítás-terven. Sokat gondolkodtam, hogy miképpen került ez a külön tanítás terv kérdése a szönyegre. A tanítók részéről, akik rendes viszonyok között munkálkodnak, panaszt sohasem halottam s ha itt-ott fel is hangzott a panasz, ez azok ellen irányult, akik a törvényt számba sem veszik. De láttam, hogy a tanítóképzők gyakorló iskoláiban is szépen elvögzí minden gyakorló tanító a munkáját és lehető leghelyesebb utavalóval látja el az ifju tanítókat.

Azt hittem, hogy a tanítás-terv készítő emberek az ideális állapotokat tekintik csak és azzal nem törődnek, hogy a hanyagság és rendtelenség milyen állapotokat terem. Azt hittem, hogy az osztott és osztatlan iskolákat csak a törvényben körül írt formájában ismerik és a törvénytelen valóságól undorodva fordulnak el. És ezzel a mentséget is megtaláltam számukra, de azért nem szeretném a helyeslést is megadni törekvéseikre.

Az az osztatlan iskola, a mit a közoktatási tanács tanítás-terv készítői láthatnak, nem olyan, mint amilyent én ez alkalommal lerajzoltam. Abban az iskolában nem 60, hanem 80, sőt ennél is több tanuló szorong. Abban az iskolában a tanítás kezdetét őszszel az első hó, a végét pedig tavasszal az első zöld fű jelzi. A mulasztó szülők büneiert a tanító szenved s még az iskolai év közepén sem jut a legtöbb gyermek iskolai könyvhöz. Az ilyen iskolának a létele is törvénytelen. Az ilyen iskolában a tanító Szigifus követ hengergeti a hegytetőre, de ez a kő mégis a mélységben van. Az ilyen iskolában minden esztendőben csak az eredménytelenséget lehet konstatálni s ha ebből tanuló kerül a felsőbb iskolákba, csak nyomorogni fog, de tanuló társaival együtt haladni nem tud.

És most előállanak a tanító védelmezői és kimondják a nagy szentencziát: az osztatlan iskola nem is taníthat annyit, mint a sokkal kényelmesebb viszonyok között munkálkodó osztott iskola.

És ha ez az ál-okoskodás csakugyan győzedelmeskedik és az osztott iskola a lehető legcsekélyebb mértékre redukált tanítás-tervet kapná is, vajjon az ehhez fűzött reményeknek így is megtudna-e felelni? Vajjon, ha csak azt kívánó az osztatlan iskolától, hogy olvasni, írni és számolni tanítsa csak a növendékeit, megtudja-e tenni, ha alig 4-5 hónapig jarnak a tanulók iskolába, ha nincs olvasó könyvük, ha ekkor is annyit mulaszt mindenki, a mennyit akar?

Ime ide vezet a külön tanítási terv, hogy az elmélet emberei segítségére sietnek azoknak, a kik uton-utfélen csak a törvényt sértetik, a kik kötelesegeik teljesítése helyett panaszszal vezetik félre a közvéleményt. És hogy e félrevezetés miként sikerült, mutatja a külön tanítás-terv eszméje.

Ezek voltak azok is, a kik az osztatlan iskolát szükséges rossznak kikialtottak. Miért? Mert nehezebb viszonyok közt teljesíti kötelesegeit; mert több ügyességet, fokozottabb kötelesege-erzetet követel a tanítóktól ez, mint az osztott iskola. De azt talán meg sem gondolták, hogy Magyarország 17.000 népiskolája közül 12.000 az osztatlan iskola. — Tehát a többség «szükséges rossz» nem lehet, hisz a művelt Nyugat államában is mindenütt több az osztatlan iskola, mint az osztott, a miképpen a világ minden országában több a kicsi falu, mint a nagy falu, vagy a város.

Beszélhetnék még az osztatlan iskola kiváló nevelőhatásáról is, a mennyiben a tanuló a teljes iskolaköteles kort egy és ugyanazon tanító vezetése alatt tölti el, de ezuttal mellőzöm, mert nem tartozik szorosan a tárgyahoz. E helyett engedjek meg, hogy a felvetett kérdést világíthassam meg a szociális oldaláról is. S hogy ebből a szempontból is bebizonyíthatom a külön tanítás-terv fölöslegességét, vizsgáljuk meg a szülők, a tanulók és a tanítók szempontjából.

Magyarországon pénz és véradóját kicsi és nagy falu lakossága egyenlően fizeti s az ország minden terében egyenlően kell osztozkodni mindenkinek; ki meri hát kétségbe

vonni, hogy a jogokból is nem kell egyenlően osztani? Már pedig ha a kicsi falu tanítója egyenlő képesítés és egyenlő fizetés mellett a polgár gyermekének nem köteles annyit adni a szellemi kincsekből, mint a népesebb helységek tanítói, akkor a polgárt megkarosítjuk. És e megkarosítást éppen ott követjük el, ahol a legérzékenyebb, a hol a legkeserveesebb.

És ha a nevelés és tanítás terén karosítjuk a polgárt, vajjon az igazi karvallott nem az egész nemzet-e? Gondolják meg tehát nagyon azok az urak, hogy mit cselekesznek akik az ország kulturáját a törvény sértők kedvéért le akarják sülyeszteni.

A tanulók érdeke is tulajdonképpen a szülők érdeke, mert a felsőbb oktatásnak alapvető munkáját az elemi iskola végzi. A felsőbb iskolák tanítói részéről itt-ott eddig is felhangzott a panasz, hogy az elemi iskola munkáját felületesen végzi, hat ezután, ha az osztatlan iskola nem is lesz köteles annyit tanítani, mint az osztott, milyen lesz ez a vélemény? Mar az osztatlan iskolából nyert bizonyítvánnyal is meg fogjuk bélyegezni a tanulót. A gimnázium, a polgári iskola előre is gyanus szemmel nézi az ilyen iskolai bizonyítványt s a tanulót visszavetik. Ugye bár ez a tanuló ez alkalommal nem a saját hanem a rendszer hibájának fog áldozatul esni? S mivel érdemelte ezt meg?

Gondolják meg hát ezt is a tisztelt tanítás-terv készítő urak!

De menjünk tovább és nézzük meg a tanítók érdeket is.

A tanítók közzé már eddig is befészkelte magát egy szerencsétlen hóbori, s ez a nagyzás. Törvényünknek szerencsétlen alkotása az, hogy már bizonyos tanítói kasztszelleme fejlődött ki. Ezt a kasztszelleme ézre kellett venni a hivatalos világnak csak úgy, mint mindazoknak, akik mélyebben tekintettek a tanítói közszellemben.

A társulati, vagy magán iskola tanítója szívesen elmegy a felekezethez is, mert ott az állása szilárdabb, de ha felekezeti tanító lesz, akkor éreznie kell, hogy állása elnyeréséhez a hívek összeségére szüksége volt s így a függés érzete az egész egyházközséggel szemben fennáll. A közsegi iskola tanítóját már csak az iskolaszék választja s így itt a tanítónak a szerénységéből, alázatosságából kevesebb is elég. A közsegi tanítók sereget is kétféle osztja a közsegi vagyoni állapot s így keletkezett a csak közsegi és az államsegélyes közsegi tanító fogalma. Valamennyi tanítóval szemben a legelső helyen áll az állami tanító. Ez már tanítói állását egyenesen a minisztertől nyerte és így a falu urai előtt sokkal függetlenebb is. Sajnos, az állami tanítók között is van már kasztszerű megkülönböztetés és ez: a székhelyes és nem székhelyes tanítók csoportja.

A mai társadalom egyik betegsége az is, hogy az egyén értéket az élvezett fizetés nagyságához méri. Tehát ha 100 frttal valakinek több a fizetése, előkelőbb hely jut annak a társas életben is. Ezt a szerencsétlenséget okozta a miniszternek a székhelyes és nem székhelyes rendelele is.

S amikor ezt az új kasztot megteremtették, még nem fejezték be a tanítók széttagolásának szomorú munkáját, mert ime, egy új kasztot készít elő az elemi iskola új tanítás terve is.

Aki ismeri ma is a falusi ember felfogását, aki tudja, hogy a falusi ember ma is kevésbé fontos személynek tartja azt a tanítót, amelyik a lányokat tanítja, mint azt, amelyik fiu osztályokban tanít. sőt azt tartja, hogy a magasabb osztályokban a legkiválóbb tanítók tanítanak, az előtt nem kell bizonyítgatnom, hogy ezután bizony megkülönböztetik az osztott és osztatlan iskola tanítóját is. Meg is különböztethetik, mert ennek nem kell annyit tanítani, mint amannak, következésképp, így vélekednek, ennek nem is kell annyit tudni, mint amannak.

Ez a vélekedés végre elragad a tanítókra is s az osztatlan iskolát átmenetnek tekintik az osztott iskolához s ha az átmenet sikerül, bizony megerjük, hogy fizetés emelkedés nélkül is előléptetésnek tekintik majd.

Ime, ennyi bajt és veszedelmet látok én az osztatlan elemi iskola külön tanítási tervében, a mely megbontaná a magyar kultúra egységét, lesüllyeszti a népoktatás szintjét; bántja a szülők és tanulók érdekét; s a mi szintén lényeges, elégtelenséget teremt a tanítók között.

Elmondottam pedig ezeket, mint az én véleményemet. Hogy ezekből mi az, a mi értékes, a mi maradandó, s mi az, ami ok nélkül való aggodalom, azt az önök bölcsesége és a mellett a vitaközös tüze mutatja meg. Célomat en minden körülmények között elértem, mert már a beszédem elmondása közben is meggyőződtem, hogy e társaság minden tagja kívánja, hogy a fontos kérdést tisztázzuk és ebben a tekintetben csak egy a vágyunk, a hó óhajunk: győzzön a jobb!

S hogy a vitát mekzdzhessük, határozottan kimondom, hogy az osztatlan iskolának nem külön tanítási terv kell, hanem erélyes erős kez, a mely az iskolafenttartókat kényszerítse rá a törvény szigorú végrehajtására.

És ha köszönettel kezdettem meg a beszédemet, engedjék meg, hogy köszönettel is fejezzem be. Az a figyelem, az a kiváló érdeklődés, a melylyel ez alkalommal megtiszteltek, részemről hálát és elismerést érdemel, a mi igaz hálás szívvel nyújtok át hazánk első pedagógiai egyesületének és azt kívánom: Isten áldása legyen ezután is nemes munkálkodásán!

Kérdezősködés.

Azon egyének, a kik azelőtt sokat szenvedtek a fogukra, most minduntalan azzal a kérdéssel ostromolnak, hogy van az, hogy amióta a Kosmint használják, ritkábban van okuk panaszra. Ez az eredmény a Kosmin-szajviz erősítő és antiszeptikus hatásában találja magyarázatát. Éme tulajdonságainak köszönhető, hogy a foghús erősödik, az etelmaradékok elrothadása megakadályoztatik és így a fájdalomnak eleje vétetik.

A minőségében és hatásában felülmúlhatatlan Kosmin naponként való használása ennél fogva nagyon ajánlatos mindenkire nézve.

Egy palack, mely sokáig eltart, 1 frt, kapható a gyógyszerárakban, jobb drogua- és illatszert-üzletekben. Vezérképviselőség: E. Skriwan, Bécs, IX., Mülnergasse, 3.

Nagybani raktár Budapesten, Török Józsefnél.

KÖZGAZDASÁG.

Miért kell a tarlót ideje-korán feltörni?

A modern gazdálkodási elvek, amelyek mellesleg megjegyezve nem tisztán theoretikus alapon nyugszanak, hanem jórészt a gyakorlati megfigyelések észszerű következményei, még mindig nehezen tudnak tért hódítani a gazdátársadalom azon rétegében, hol legnagyobb szükség volna a gazdasági tudományok minden rendelkezésére álló fegyverét igénybe venni, nevezetesen: a közbirtokosok körében.

A régi s lendrián gazdálkodási mód, a nembánomság jellemzi közbirtokosaink nagy részének gazdaságát, s ez az oka annak, a szomorú statisztikai jelenségnek, mely statisztikai közleményeinkben a telekkönyvi bir-

toktestek forgalmát illetőleg évenként napvilágot lát.

A birtokok vagy egészben, vagy részben, idegen kézre kerülnek, s ha így haladunk, rövidesen elérjük azt az időt, melyben a magyar gazdát már csak hiréből ismerik, s ez egészen természetes; mert vajjon lehet-e szó boldogulásról, haladásról ott, hol ezeknek eszközeivel élni nem akarnak, vagy nem tudnak? Várhatók-e földeinkre jó termést, ott, hol annak első feltételével: a jó talajműveléssel mit sem törődnek?

Oly kérdések ezek, melyek részletesebb indokolást nem igényelnek ott, hol azok igazságáról meg vannak győződve, de szükségesnek teszik fejtegetését ott, hol a termés sikerét kizárólag a természeti tényezők mikénti közreműködésével hozzák összefüggésbe, épen ez okból tartjuk időszerűnek, hogy a talajművelés egy fontos kérdéséről e sorokban foglalkozzunk.

A tarlótörés korai végrehajtása az ok-szerű talajművelés alapja s minden gazdának — bármily nehezére esik is — telj-s erővel arra kell törekedni, hogy e tekintetben mulasztással senki se vádolhassa.

Szükséges a tarló korai feltörése azért, mert ez a gyom kiirtásának egyedüli és legbiztosabb módja. Bármily gondosan is ápoljuk növényeinket, tenyészidejük alatt, a gyom mégis felüti tanyáját; mert vagy a szel hordja oda a magot, vagy az istállótrágyával kerül a földbe, vagy a madarak viszik oda, vagy végül a nem kellően tisztított vetőmag a közvetítője.

Akár mely uton jött a talajba, ha már egyszer ott van, szaporodik, terjeszkedik, s egyszerre azon vesszük észre magunkat, hogy táblánkban több a gyom, mint a kultivált növény. E gyomok legtöbbje gyorsabban érlel magot, mint maga a kulturnövény, s így az még aratás előtt a földre pereg. Ha mar most a tarlót őszi erintetlenül hagyjuk, e lepergett mag ezideig változatlanul marad; s ősszel alászántva, a telet a földben tölti s tavasszal kel ki a kulturnövénynyel együtt, s azt fejlődésében elnyomja. Ha ellenben a tarlót aratás után azonnal buktatjuk, akkor a lepergett mag oly körülmények közé kerül, hogy azonnal csirázásnak indulhat, felüti a föld kergét, s az őszi szántás már a kitejldőt növényt temeti alá: 2. szükséges azért, mert ezzel némi védekezési módot találunk a különböző növényi betegségek és ellenségekkel szemben. A tarló korai feltörésével megsemmisítvén a különböző káros allatok tojásait, a növényi betegségek csirait, növényeink erőteljesebb fejlődését mozdítjuk elő, miáltal a termés jobb és biztosabb sikere érhető el; 3. szükséges azért, mert előmozdítjuk általa a talaj erlelődését és porhanyulását; ha ugyanis a tarlót idejekorán feltörjük, ezzel a föld felső rétegének hajcsóvességét bontjuk meg és így az altalaj vize el nem párolgathatva, földünk nyirkosabban marad; de másrészt a levegő és melegség is jobban behatolnak s e három tényező összműködése a talaj beeredését segíti elő; 4. szükséges azért, mert az őszi szántás könnyebben végezhető, ha a tarló korán feltörtörve, a mennyiben földünk nem lesz oly rögös; ezen körülmény pedig igen mérvadó ott, hol pl. ősszel a talaj termőképességére oly jótékonyan ható műtrágyákat is használunk; végül 5. szükséges a tarlók irtása czéljából.

Kamarai közlemények.

A m. kir. államvasutak budapest-jobb-pari üzletvezetősége 1900. évi szükségletét tölgyfákra, puhafára, és pályafentartási fákra nyilvános pályázat útján óhajtja biztosítani. A pályázatok f. év december hó 5-ikéig beadandók.

A m. kir. 3. ik honvedgyalozezred közetkező bizottsága közhirrre teszi, miszerint f. évi december 5-iki lejárattal a következő árak beszerzésére hirdet pályázatot: marhabus, rizs, tarhonya, zsir, só, paprika, eczet, mák, árpakása, bab, köleskása, lebbencstészta, cukor, babérlevél, bors, köménymag, fehér és barna liszt, buzadara.

A m. kir. államvasutak aradi üzletvezetősége f. évi december 5-iki lejárattal 5000 klgm. szállítására hirdet pályázatot.

A m. kir. államvasutak zágrábi üzletvezetősége a vonal részére szükséges kemény pályafentartási fák beszerzésének biztosítása czéljából, f. év december 11-iki lejárattal arlejtést tart.

A m. kir. államvasutak szombathelyi üzletvezetősége a vonalai részére szükséges pályafentartási fák beszerzésének biztosítása czéljából f. év december 11-iki lejárattal arlejtést tart.

A m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetősége 2000 klg. fagyú beszerzése czéljából f. év december 12-én nyilvános arlejtést tart.

Nyilt-tér.

Dr. Széll Kálmán

egyet. orvostudor, ideg- és belgyógyász.

Rendel: d. e. 8-9-ig,
d. u. 2-4-ig.

Szerdán délután ingyen rendelés.

Lakása:

Hatvan-utcza 13. szám.

Eladó birtok.

A debreczeni határban, Elep—kis álomzugban levő 142 kat. hold 618 □ öl területű nagyrészt

szántóföld

és legelő, gazdasági épülettel,

eladó.

Érte ezhetni Miklós utoza 21 szám alatt a tulajdonossal.

valamint fekete, fehér és szines Henneberg-selyem 45 krtól 14 frt 65 krig méterenként — sima, csikos kockázott, mintázott és damaszt stb (mintegy 240 különböző fajta és 2000 különböző szín s árnyalatban stb

Ruhák s blousokra a gyárból! Privát-fogyasztóknak postabér-, vámmentesen s házhoz szállítva.

Minták postafordultával.

Magyar levelezés.

Svájcba kétszeres levélbélyeg ragasztandó.

Henneberg G. selyemgyárak, Zürichben

(cs. és kir. udvari szállító).

Selyem báliszövetek 45 krtól

14 frt 65 krig méterenként — saját gyárainból —

